

دین و دنیای معاصر



در گفتگوی اندیشمندان مسلمان و مسیحی

دبیرخانه گفتگوی بین ادیان، از دوم تا چهارم آذر ماه سال جاری، اجلاس بین‌المللی دین و دنیای معاصر را در تهران برگزار کرد. در این اجلاس اندیشمندان مسلمان کشورمان با اندیشمندان مسیحی بیش از ده کشور جهان به بحث و گفتگو نشستند. اندیشمندان مسیحی یاد شده وابسته به شورای جهانی کلیساها هستند که مقر آن در ژنو از شهرهای کشور سوئیس است.

دین و محیط زیست، دین و حقوق بشر، نقش دین در عدالت اقتصادی و اجتماعی، نقش دین در سلامت اخلاقی جهان امروز، دین و صلح، دین و زندگی مسالمت‌آمیز انسان‌ها با همدیگر، مهم‌ترین موضوع‌هایی بودند که اندیشمندان مسلمان کشورمان با اندیشمندان وابسته به شورای جهانی کلیساها درباره آنها گفتگو کردند.

اعضای هیئت علمی ایرانی در این اجلاس عبارت بودند از آیت‌الله سیدمحمد خامنه‌ای، آیت‌الله امامی‌کاشانی، حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی تسخیری، آیت‌الله جناتی، دکتر ابراهیمی دینانی، دکتر اعوانی، خانم دکتر طوبی کرمانی، خانم دکتر مکتون، دکتر همایون همتی، حجت‌الاسلام والمسلمین محمد جواد حجتی کرمانی، دکتر مصطفی

محقق داماد.

اعضای خارجی هیئت علمی اجلاس از کشورهای انگلیس، سوئیس، لبنان، مصر، فرانسه، آمریکا، پاکستان، نیجریه، آلمان و یونان بودند.

پروفسور دوین اپیس رییس بخش بین‌الملل شورای جهانی کلیساها و دکتر طارق متیری عضو لبنانی هیئت علمی شورای جهانی کلیساها عهده‌دار ریاست هیئت مزبور بودند. شایان ذکر است در این اجلاس نمایندگان اقلیت‌های مسیحی کشورمان نیز حضور داشتند.

پیش از آنکه وارد مباحث مطرح شده در شورای جهانی کلیساها بشویم، لازم است نکاتی را در مورد شورای جهانی کلیساها به اطلاع شما خواننده گرامی برسانیم.

شورای جهانی کلیساها مرکب از تشکیلات مدیریت مذهبی پروتستان‌ها و ارتدکس‌ها است. به این ترتیب در قاره اروپا در واقع دو مرکز اصلی دین به فعالیت مشغول هستند. یک مرکز در واتیکان که عهده‌دار رهبر کاتولیک‌های جهان است و مرکز دیگر در ژنو که عهده‌دار رهبری ارتدکس‌ها و پروتستان‌های جهان می‌باشد؛ البته پروتستان‌ها و ارتدکس‌ها هر کدام دارای مراکزی هستند که از آنها نیز به عنوان

مراکز مذهبی خود یاد می‌کنند. از جمله این مراکز عبارتند از استانبول که با وجود اینکه یک شهر مسلمان‌نشین است اما یکی از مراکز ارتدکس‌ها نیز می‌باشد. وارتومولئوس رهبری کلیسای ارتدکس را در این شهر عهده‌دار است. مرکز دیگر ارتدکس‌ها در شهر آتن پایتخت یونان است که سرافیم هیری ارتدکس‌های این کلیسا را در آتن عهده‌دار است. سومین مرکز ارتدکس‌ها در مسکو واقع شده، این کلیسا نیز نزدیک به دوست میلیون پیرو در سراسر روسیه دارد و رهبری آن را الکسی دوم عهده‌دار است.

خاطر نشان می‌سازد ارامنه جمهوری اسلامی ایران نیز از شورای جهانی کلیساها تبعیت می‌کنند و اسقف اعظم آرام کشیشیان رهبری ارامنه جهان را عهده‌دار است. آرام کشیشیان خود از اعضای شورای جهانی کلیساها است.

دبیرخانه گفتگوی بین ادیان، در طی چند سال گذشته گفتگوهای دینی را با اندیشمندان مسیحی جهان، انجام داده است که بخشی از آنها عبارتند از:

نخستین سمپوزیوم بین‌المللی اسلام و مسیحیت ارتدکس (یونان)

دومین سمپوزیوم بین‌المللی اسلام و مسیحیت ارتدکس (یونان)

سومین سمپوزیوم بین‌المللی اسلام و مسیحیت ارتدکس (تهران)

کنفرانس ارزیابی تجدّد از دیدگاه اندیشمندان مسلمان و مسیحی (کاتولیک)

اجلاس مقدماتی با مؤسسه الهی مذهبی سنت‌گابریل اتریش (تهران)

دومین اجلاس مقدماتی با مؤسسه الهی مذهبی سنت‌گابریل اتریش (وین)

کنفرانس عدالت در روابط بین‌الملل و بین ادیان از دیدگاه اندیشمندان مسلمان و مسیحی (سنت‌گابریل اتریش) (تهران)

اجلاس گفتگوی اندیشمندان مسلمان با زرتشتیان جهان (تهران)

با برگزاری اجلاس‌های یاد شده تجربه خوبی از محتوای گفتگوهای اسلام و مسیحیت ارتدکس به دست آمده است. این تجربه ارزشمند امکان ادامه گفتگوها با سایر ادیان الهی را نیز فراهم آورده است و دبیرخانه گفتگوی بین ادیان در تلاش است

تا از طریق تماس با صاحب‌نظران سایر ادیان زمینه‌های گفتگوی بین ادیان را فراهم سازد.

سیدعبدالمجید میردامادی دبیر گفتگوی بین ادیان، طی سخنانی در مراسم افتتاحیه اجلاس بین‌المللی دین و دنیای معاصر با تأکید بر اهمیت روند کنونی گفتگوی بین ادیان گفت: مهم‌ترین اصل مورد نظر در گفتگوها شناخت پیروان ادیان الهی نسبت به یکدیگر است زیرا خداوند متعال همه بندگان خود را خلق کرده است و بندگان خداوند همه تلاش می‌کنند تا براساس ایمان فردی و جمعی برای تقرّب به درگاه خداوند، خدای خود را عبادت کنند. وی افزود فطرت انسانی ایجاب می‌کند که انسان‌ها در فضایی آکنده از معنویت زندگی کنند. در چنین فضایی انسان‌ها موفق به حل کلیه مشکلات می‌شوند.

آقای میردامادی در ادامه گفت: آماده‌سازی فضای معنوی برای انسان‌ها ضرورت ارتباط صحیح انسان با محیط زیست خود را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد،





دارد. دین به دلیل آنکه موجب می‌شود انسان‌ها با نگاه متفاوتی با زندگی و محیط زندگی ارتباط برقرار کنند، و این نگاه به دلیل اتصال آن به وحدانیت خداوند متعال، موجب ایجاد تعادل در دیدگاه‌های انسان می‌شود.

دکتر ژان کلود باست و خانم دکتر تنی پیری سیمونین از اعضای هیئت علمی اجلاس بین‌المللی دین و دنیای معاصر، سخنان خود را پیرامون دین و مسائل مهم اخلاقی در جهان امروز ایراد کردند. دکتر کلود باست گفت: نقش دین در جامعه مسئله‌یابی نیست، همچنین دین به دنبال مسئله‌سازی هم نیست، بلکه دین درصدد تکامل زندگی بشری و در نتیجه تعالی اوست.

وی افزود: مهم‌ترین ابزار در دست انسان متدین نقش و اهمیت دین در جامعه اوست. به عبارت دیگر وقتی جامعه به سوی دین اشاره و حرکت دارد، این امر ابزاری است برای ایجاد تعادل اقتصادی، اجتماعی و تحقق عدالت در جامعه و در واقع جامعه با ابزار دین، با اخلاق می‌شود. خانم تنی پیری سیمونین، عضو شورای جهانی کلیساها، در سخنان خود با تأکید بر اهمیت گفتگوهای بین ادیان گفت: ادیان الهی به دلیل برخورداری از مشترکات کلی و تفاهم در اصول کلی زمینه کافی را برای ایجاد فضای اخلاقی در جامعه دارند.

در واقع چنین شناختی یکی از اهداف درازمدت گفتگوهای بین ادیان است و دبیرخانه گفتگوهای بین ادیان در نظر دارد برنامه تهیه و تدوین حقوق ادیان را به‌طور جدی دنبال کند.

شایان ذکر است در مدت اجلاس سه روزه دین و دنیای معاصر چهارده مقاله از سوی اندیشمندان مسلمان و مسیحی حاضر در اجلاس یاد شده عنوان شد که هر کدام از این سخنرانی‌ها مباحث گسترده‌ای را در پی داشت.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی تسخیری عضو هیئت علمی اجلاس، دیگر سخنران مراسم افتتاحیه، در سخنرانی پیرامون نقش دین در تعادل اقتصادی و اجتماعی بیان داشت: یک انسان مسلمان در یک فضای متعالی و متعادل می‌تواند، بهتر زندگی کند و دین زمینه و امکان متعادل کردن فضای زندگی را برای انسان‌ها

بنابراین انسان باید تلاش کند تا نسبت به محیط زیست خود و شرایط آن و همچنین تحولات محیطی شناخت کافی داشته باشد. تشریک مساعی پیروان ادیان الهی می‌تواند کمک مؤثری به این شناخت بکند. آقای میردامادی همچنین افزود: وجود مسائلی چون اهانت به مقدسات و اسناد مقدس که قضیه اهانت به حضرت مسیح (ع) و نیز قضیه سلمان رشدی ملحد از جمله آنها می‌باشد مسائلی است که در آینده نیز امکان دارد تکرار شوند، بنابراین لازم است اندیشمندان پیرو ادیان الهی تهیه و تدوین حقوق ادیان را مورد توجه قرار دهند، زیرا حقوق ادیان اجازه می‌دهد، ادیان در چهارچوب قوانین بین‌المللی از جایگاه خود دفاع کنند. همچنین حقوق ادیان در مدت چند سال آینده شناخت بیشتر انسان‌ها را نسبت به حقوق دینی فرد فرد آحاد جامعه بین‌المللی میسر می‌سازد.



بنابراین جوامع مسلمان و مسیحی می‌توانند با شناخت کافی از نحوه برقراری این ارتباطات دینی، روش‌های صحیحی را به منظور رابطه در ابعاد سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایجاد کنند.

دکتر ریاض جاجور از دیگر سخنرانان این اجلاس بود. وی گفت: محصول دین، توافق است و محصول توافق نیز صلح است. دین هم باعث آشتی انسان با خویشتن خویش است.

وی افزود دین رابطه انسان با محیط خود را بهبود می‌بخشد. این محیط می‌تواند خانواده، شهر، کشور و جهان را دربر بگیرد. ضرورت‌های زندگی انسان دیندار ضرورت‌های جامعه دینی نیز هست.

وی افزود: جهان امروز شاهد دو قطب نیرومند دینی و ضد دین است. وجود این دو قطب ارزش‌های دینی را آشکار می‌سازد، مهم‌ترین علت آشکار شدن ارزش‌های دینی در تقابل دین و ضد دین نیز

حقانیت دین در مقابل ضد دین است. بنابراین پیش از آنکه برای مبارزه با عوامل بازدارنده در پیشرفت دین نیرو مصرف کنیم ضرورت دارد دین و ارزش‌های دینی را برای جهانیان آشکار سازیم.

دکتر طارق متیری از اعضای شورای جهانی کلیساها از کشور لبنان، سخنان خود را پیرامون اهمیت تاریخ ادیان و نقش تمدن‌ها به عنوان بازوی اساسی اندیشمندان دینی در جهت حل مشکلات دینی در جهان و تأثیر بر روند فعالیت‌های سیاسی ایراد کرد. وی معتقد است که تقابل علم و دین در برخی موارد چه بسا موجب تضعیف نیروهایی می‌شود که به دنبال زندگی بهتر برای بشر هستند.

حجت‌الاسلام والمسلمین صادقی رشاد از اعضای هیئت علمی ایرانی نیز طی سخنانی در این جلسه گفت: انسان با دو بال عقل و دین رابطه خود را با زندگی و محیط زیست خویش برقرار می‌کند. بنابراین می‌توان گفت اگر ناسازگاری در رابطه عقل یا علم با دین پیش آمده ناشی از کم‌توجهی به نقش دین در جایگاه خود و نیز نقش علم در جایگاه خود است.

دکتر کنستانتین پاتلوس از دیگر سخنرانان اجلاس، مسائل فرهنگی و موضوعات مربوط به آن را از ضرورت‌های مورد توجه در گفتگوهای بین ادیان برشمرد و بیان داشت که رسیدن به دیدگاه‌های مشترک فرهنگی می‌تواند راه گفتگوی بین ادیان را هموار سازد.

آیت‌الله سید محمد خامنه‌ای عضو هیئت علمی اجلاس دین و دنیای معاصر از دیگر سخنرانان اجلاس بود. وی گفت: تاریخ شاهد تجاوز ملت‌ها به یکدیگر، تجاوز فرهنگ‌ها به قلمرو همدیگر و غیره است مهم‌ترین عامل این تعارضات نشان‌دهنده وجود فرهنگ غیرالهی و تعریف غلط از مفهوم انسان است. کسانی که می‌خواهند رمز فساد بین‌المللی و رمز مناقشات بین‌المللی را پیدا کنند، این رمز همان تعریف از مفهوم انسان است. در نگاه دینی می‌توان گفت که خداوند تمام بشر را به صورت یکسان دوست می‌دارد. وی افزود انسان پس از رانده شدن از بهشت در

روی زمین می‌تواند بار دیگر در سایه توجه به الطاف الهی از زندگی بهتری برخوردار شود.

با توجه به مباحث مطرح شده از سوی اعضای هیئت علمی مسلمان و مسیحی در اجلاس بین‌المللی دین و دنیای معاصر، می‌توان به این جمع‌بندی رسید که انسان معاصر مواجه با تحولات گسترده‌ای است که ناچار است خود را با این تحولات همسو کند. این همسویی نیاز به قائل شدن شرایط زمان و مکان در قبال دین است. به عبارت دیگر انسان زمانی می‌تواند، خود را با این تحولات تطبیق دهد که ارزش‌های دینی خود را نیز در تطبیق با شرایط بدون اشکال ببیند. بدین ترتیب انسان باید در محیط زیستی که در آن زندگی می‌کند، بتواند برای فردای خود نیز برنامه‌ریزی بکند و این برنامه‌ریزی نیز باید با پشتوانه دین و توافق عمومی و جهانی همراه باشد.

در پایان این نکته لازم به ذکر است که در حاشیه اجلاس بین‌المللی دین و دنیای معاصر نمایشگاه عکس‌گفتگوی بین ادیان دایر بود. در این عکس‌ها روند گفتگوی بین ادیان از آغاز تاکنون جهت بازدید میهمانان ایرانی و خارجی اجلاس به نمایش گذاشته شده بود.

علی اکبر حاج مؤمنی

